

OSHXONA JIHOZLARI NOMLARI ASOSIDA LEKSIK SEMANTIK MAYDON HOSIL QILISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12529985>

Sobirova Feruza Islomjon qizi

Davlat Jahon Tillari Universiteti Ingliz tilini o'qitish metodikasi va ta'lim texnologiyalari kafedrası stajyor-o'qituvchisi.

Annotatsiya

Ushbu maqolada leksik sematik maydon haqida shuningdek, oshxonada jihozlari nomlari asosida leksik sematik maydon hosil qilish haqida fikr va mulohazalar keltirilgan.

Kalit so'zlar

Sematika, tilshunoslik, sematik maydon, grammatika, lingvistik birlik, tushuncha, so'z ma'nosi.

Abstract

This article presents ideas and opinions about the lexical semantic field, as well as the creation of a lexical semantic field based on the names of kitchen appliances.

Key words

Sematics, linguistics, semantic field, grammar, linguistic unit, concept, word meaning.

Semantika – tilshunoslikning til birliklari mazmuni va ushbu birliklardan tuzilgan nutqiy hosilalarni o'rganadigan bo'limi. Semantika alohida fan sifatida shakllangan, asosan, leksemaning ma'no taraqqiyoti, kengayishi, torayishi, ixtisoslashishi, uzual va okkazonal ma'no, bosh va hosila ma'no, sinonimiya, antonimiya, polisemiya kabi semantik hodisalar doirasidagi masalalar tadqiqi bilan shug'ullanuvchi lingvistik soha sanaladi. Semantika yunoncha sema so'zidan olingan bo'lib, til birliklarining mazmun qiymatini, ma'nosini tahlil qiladi. "Semantika" terminining fanga kiritilishi va soha taraqqiyoti XIX asr oxiri – XX asr boshlariga to'g'ri kelishi haqidagi ma'lumotlar nisbiydir. Lingvistik birliklar ma'nosi Qadimgi Xitoyda eramizdan avvalgi V-III asrlarda, Qadimgi Gretsiyada va o'rta asr Yevropa an'analarida, so'ngra esa Uyg'onish davri grammatikachilari va faylasuflari tomonidan tadqiq qilgan. O'rta Osiyo qomusiy olimlari semantika masalalariga alohida e'tibor qaratishgan. Keyinchalik, semantikaning nazariy asoslari Alisher Navoiy tomonidan ilmiy asosda yoritilgan.

Soʻzni semantik maydonlarga ajratishda dastlab “tushuncha maydoni” dan kelib chiqib yondashiladi. Bu yondashuvga koʻra, har bir soʻz bir maʼlum bir “tushunchalar guruhi” ga, yaʼni semantik maydonga kiradi va hech biri oraliq holatida qolmaydi. Soʻz maʼnosining tarixiy taraqqiyoti oʻzgarmas holda tuzilgan maydonning qayta qismlarga boʻlinishi sifatida izohlanadi. Demak, soʻzning semantik maydonga mansubligi sinxron xarakterga ega boʻlib, davrlar osha oʻzgarishlarga uchrashi mumkin. Shuningdek, semantik maydonda soʻzlar bir-biri bilan tutashmasligi qayd etiladi. Soʻz maʼnolarining bir-biriga tutashmasligi nisbiy tushuncha boʻlib, etimologik tahlillar turli maydonga mansub leksemalarning semantik jihatdan bogʻlanishi mumkinligini koʻrsatadi. Mazkur aloqadorliklar semantik toʻrlarni yuzaga keltiradi. Bu esa semantik maydon tushunchasining semantik toʻrlar bilan toʻldirilishini taqozo qiladi

Leksik semantik maydon oshxona jihozlari nomlari asosida hosil qilinadi. Bu maydon, leksik semantikning filogenezini, tekshirilgan nomlarning maʼno yoki maʼnolarni aniqlash uchun alomatlar va parametrlarini bayon etadi.

Oshxona jihozlari nomlari asosida leksik semantik maydon hosil qilish jarayoni, nomlarni birlashtirish, tahlil qilish, tavsiflarni aniqlash va maʼno ramzlari aniqlashning asosiy qismi hisoblanadi. Bu, nomlarning maʼnolari, ularning alohida alomatlarini va ularning bir-biriga mos kelmasliklarini, odatda, bir qator parametrlar yordamida aniqlanadi.

Leksik semantik maydon hosil qilish jarayoni, nomlarda mavjud boʻlgan maʼno singari qidiruvlar va ularni aniqlash uchun tahlil qilishni shu konseptlarning oʻziga xos boʻlgan koʻplab metod va usullar bilan birga amalga oshiradi. Bu, leksik semantikning tushuncha jihatlarida oʻz hissasini tark etadi va leksik semantikning muammolari haqida oʻrganish uchun yaxshi sayyora sifatida xizmat qiladi.

Oshxona jihozlari nomlari asosida leksik semantik maydon hosil qilish mavzusida koʻproq maʼlumot olishingiz mumkin. Bu mavzu asosida yuzlablar koʻp maqola va ilmiy tadqiqotlar mavjud. Ular orqali bu mavzuga oid koʻproq maʼlumot va tafsilotlarni olishingiz mumkin. Bunday ilmiy manbalarda oshxona jihozlari nomlari va ularning leksik semantik maydoni, leksik semantikning filogenezini, tekshirilgan nomlarning maʼno yoki maʼnolarni aniqlash uchun alomatlar va parametrlarini bayon etadigan koʻplab usullar haqida tafsilotlar mavjud boʻladi.

Oshxona jihozlari nomlari asosida leksik semantik maydon hosil qilish va boshqa mahsulotlar nomlari ustida oxirgi voqeasining maʼnoni oʻz ichiga olgan soʻzlar bilan bogʻliq betakror izlanilarni anglashni ifodalaydi. Leksik semantik maydon, soʻzlar oʻrasidagi maʼno va alaqli soʻzlarning bir-biriga qanday bogʻliqligini aniqlab chiqish uchun ilmiy amaliyot qilishni oʻz ichiga olgan yozma

yoki yozilgan xujjatlardan tuziladi. Oshxona jihozlari nomlariga misol bo'lishi mumkin:

- Qatiq: Qatiq nomi suzma yog'ning oshxonada ishlatiladigan nomi bo'lib, leksik semantik maydon tuzilishi misol ko'rsatilgan so'zlar yordamida amaliyot qilinadi.

- Choy: Choy nomi esa iste'mol qilingan ichimlik ni tuzilishi misol ko'rsatilgan so'zlar orasida amaliyot qilinadi.

Oshxona jihozlari nomlari quyidagi parametrlarga asoslangan holda hosil qilinadi:

1. Material. Nomlarning material ko'rinishi (masalan, metaldan yoki plastikdan) oshxona jihozlari nomini aniqlashda muhim rol ni o'ynaydi.

2. Funksiya. Oshxona jihozlari nomi, ularning qanday vazifalarni bajarishga mo'ljallanganligini ifodalaydi. Misol uchun, qayg'udor, chiroq, dasturchi stol.

3. O'lchov. Oshxona jihozlari nomlari o'lchovlari yoki miqdori (masalan, katta yoki kichik, uzun yoki qisqa) bo'ylab ifodalangan.

4. Xarakteristika. Oshxona jihozlari nomi, ularning hususiyatlarini (masalan, rang, shakl, dizayn) yoki xususiyatlarini (masalan, yoritish, hozirgi holati) ifodalaydi.

5. Umumiylik. Oshxona jihozlari nomi, umumiy paytdagi maqbuliyatini (masalan, populyarlik, mashhurlik) yoki intensivlabradagini ifodalaydi.

Bu parametrlarning aniqligi, leksik semantikning filogenezi va nomlarning ma'nolarini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Oshxona jihozlari nomlarining aniq va solishtirilgan ma'nosini tushuntirish uchun bu parametrlar mavjud bo'lishi zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Жеребило Т.В. Лингвосемантическая парадигма в соотношении с лингвостилистикой // *Lingua-universum*. – 2006. – №

2. – С. 17-21 3. Миртожиев М. Ўзбек тили семасиологияси. – Тошкент: Mumtoz so'z, 2010. – Б.

3. Aliqulova M., Aliqulova F., Ergashev X. C. INTERACTIVE METHODS OF TEACHING // *Научные горизонты*. – 2019. – №. 5-1. – С. 28-31.

4. Хожиев А. Тилшунослик терминларининг изоҳли луғати. – Тошкент, 2002. – Б.22.

5. "Semantic Networks" John F. Sowa.